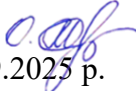

**Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького**
Факультет інформатики, математики та економіки
Кафедра економіки, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Затверджено на засіданні
кафедри економіки, готельно-ресторанного та
туристичного бізнесу
Завідувач кафедри ID 11012
Протокол № 1 від 01.09.2025 р.

Опис освітнього компонента

Назва освітнього компонента (Обов'язковий/вибірковий)	Управління витратами (Обов'язковий)
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	051 Економіка
Освітня програма	Економіка та бізнес
Рік викладання	2025-2026
Семестр	5 семестр
Викладач (-і)	Горяча Оксана Любомирівна кандидат економічних наук, доцент
Профайл викладача	ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9211-4547
Контактна інформація та комунікація (зворотний зв'язок)	Онлайн-консультації: через систему центру освітніх дистанційних технологій
Сторінка освітнього компонента на сайті центру дистанційних освітніх технологій Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=4368

Анотація до освітнього компонента

Програму освітнього компонента «Управління витратами» складено відповідно до освітньої програми «Економіка та бізнес». Освітній компонент належить до циклу обов'язкових освітніх компонентів освітньої програми.

ОК «Управління витратами» передбачає узагальнення фундаментальних знань економічної теорії та практики щодо формування, обліку, аналізу та контролю витрат підприємства. У межах дисципліни розглядаються економічна сутність витрат, їх класифікація, методи формування собівартості продукції, оцінка виробничих запасів, планування, аналіз та контроль витрат, а також використання сучасних методів управління витратами для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Вивчення освітнього компонента спрямоване на формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань і практичних навичок щодо прийняття управлінських рішень у сфері оптимізації витрат, забезпечення ефективного використання ресурсів та підвищення прибутковості підприємства.

Мета та завдання освітнього компонента

Метою вивчення освітнього компонента «Управління витратами» є здобуття знань та компетентностей щодо сутності та класифікації витрат; підходів до ідентифікування витрат; процесу управління витратами на підприємстві, що передбачає планування витрат, організацію центрів відповідальності та їх мотивування за економію витрат, контролювання та регулювання витрат; резервів зниження витрат; оптимізації операційної системи підприємства за критерієм витрат.

Предметом освітнього компонента «Управління витратами» є процес управління витратами та його складові.

Об'єктом вивчення освітнього компонента «Управління витратами» є витрати на усіх рівнях, ланках, у підрозділах (центрах відповідальності) підприємства.

Основними завданнями освітнього компонента «Управління витратами» є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних положень щодо сутності витрат і результатів виробництва та їх зіставлення між собою, що дає змогу оцінити ефективність роботи підприємства, а також отримання компетентностей з вирішення конкретних завдань з впровадження та застосування сучасних технологій управління витратами.

Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування освітнім компонентом:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної компетентності економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

СК7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів, ведення бізнесу.

СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудова відносин.

СК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей

соціально-економічні процеси в бізнесі.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, бізнесу, оцінку їх конкурентоспроможності.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

Компетентності, направлені на досягнення глобальних цілей сталого розвитку, які формуються в освітньому компоненті

Якісна освіта, гендерна рівність, зменшення нерівності, мир та справедливість, партнерство заради сталого розвитку.

Програмні результати навчання (РН):

РН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

РН6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

РН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

РН8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

РН10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання (за видами діяльності), визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

РН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

РН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

РН13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

РН17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

РН19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.

РН24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

Soft Skills, які формуються в освітньому компоненті

1. Комунікація
2. Критичне мислення
3. Вирішення проблем
4. Прийняття рішень
5. Емоційний інтелект
6. Ненасильницьке спілкування
7. Управління знаннями
8. Робота в режимі невизначеності
9. Самоаналіз і саморефлексія.

Обсяг освітнього компонента

Вид заняття	лекція	семінарськ е заняття	самостійна робота	Загальна кількість годин
Кількість годин <i>денна форма</i>	16 год.	28 год.	61 год.	105/3,3 кр.

Підсумкова (семестрова) форма контролю – екзамен

Політика освітнього компонента

Курс передбачає роботу в колективі.

Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.

Не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом.

Вчасно виконувати завдання семінарів та завдань самостійної роботи;

Вчасно та самостійно виконувати контрольні завдання

Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні інтернет-ресурсів та інших джерел інформації здобувач повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання.

Структура освітнього компонента

Перелік тем (модулів)	Кількість годин денна форма				Рекомендована література
	л	пр	ср	всього	
Блок I. Основи управління витратами					
Тема 1. Загальна характеристика витрат	2	2	7	11	1,2,4,5
Тема 2. Концептуальні засади управління витратами на підприємстві	2	4	7	13	2,4,5
Тема 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	2	4	7	13	1,3,4,
Тема 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів	2	4	8	14	1,2,3,4,5
Разом за блоком I	8	14	29	51	
Блок II. Зміст процесів управління витратами					
Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	2	2	8	12	1,2,4,5
Тема 6. Аналіз системи «витрати – виторг – прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-збутових рішень	2	4	8	14	1,2,3,5
Тема 7. Мінімізація витрат на виробничі запаси	2	4	8	14	1,2,4,5
Тема 8. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат	2	4	8	14	1,2,4,3,5
Разом за блоком II	8	14	32	54	
Усього годин	16	28	61	105	

Програма освітнього компонента

Блок I. Основи управління витратами

Тема 1. Загальна характеристика витрат

Сутність та роль витрат у функціонуванні підприємства полягає у відображенні використання ресурсів у процесі господарської діяльності. Витрати є важливим економічним показником, який характеризує ефективність виробництва та використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Класифікація витрат має важливе практичне значення, оскільки дозволяє систематизувати витрати за різними ознаками для потреб обліку, аналізу та управління. До основних класифікаційних ознак належать економічні елементи, статті калькуляції, характер участі у виробництві, а також залежність від обсягу виробництва. Структура витрат підприємства формується під впливом технології виробництва, організації праці, рівня механізації та автоматизації виробничих процесів. Аналіз структури витрат дозволяє визначити основні напрями їх оптимізації та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Тема 2. Концептуальні засади управління витратами на підприємстві

Система управління витратами є важливою складовою загальної системи управління підприємством. Функціональний аспект управління витратами включає планування, організацію, контроль та аналіз витрат. У процесі управління формуються планові та фактичні витрати, що дає можливість оцінити рівень використання ресурсів і виявити відхилення. Методи формування витрат передбачають використання різних підходів до їх обліку, планування та розподілу між видами продукції. Витрати є основою формування ціни продукції та важливим фактором забезпечення прибутковості підприємства. Ефективне управління витратами сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства та забезпечує стабільність його економічного розвитку.

Тема 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності

Формування витрат за місцями їх виникнення є важливим елементом системи управління витратами підприємства. Місця формування витрат визначаються відповідно до структурних підрозділів підприємства, де відбувається використання ресурсів. Центри відповідальності створюються для забезпечення контролю за рівнем витрат і закріплення відповідальності за їх формування. Для кожного центру відповідальності складаються кошториси витрат, які відображають планові показники діяльності підрозділів. Кошториси можуть формуватися як для окремих підрозділів, так і для підприємства в цілому. Важливим елементом є також розподіл витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між основними виробничими підрозділами, що забезпечує більш точне визначення собівартості продукції.

Тема 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів

Калькуляція собівартості продукції є важливим інструментом визначення витрат на виробництво окремих видів продукції. Вона дозволяє встановити повну або виробничу собівартість виробів та визначити рівень їх рентабельності. У практиці господарювання застосовуються різні методи калькуляції, що залежать від характеру виробництва та технологічних особливостей підприємства. У одно- та багатопродуктовому виробництві використовуються різні підходи до розподілу витрат між видами продукції. Особливе значення має калькуляція у комплексних виробництвах, де в процесі виробництва отримується кілька видів продукції одночасно. У таких випадках застосовуються спеціальні методи розподілу спільних витрат між продуктами виробництва.

Блок II. Зміст процесів управління витратами

Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів

Контроль витрат є важливим елементом системи управління підприємством і спрямований на забезпечення ефективного використання ресурсів. Основою контролю витрат є система обліку та звітності, яка забезпечує своєчасне отримання інформації про рівень витрат. За допомогою аналізу облікових даних виявляються відхилення фактичних витрат від планових показників. Методи контролю витрат передбачають використання нормативного, бюджетного та оперативного контролю. Важливу роль у підвищенні ефективності використання ресурсів відіграє система стимулювання економії витрат. Таке стимулювання може здійснюватися через матеріальне заохочення працівників та удосконалення організації виробництва.

Тема 6. Аналіз системи «витрати – виторг – прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-збутових рішень

Аналіз системи «витрати – виторг – прибуток» є важливим інструментом управлінського аналізу діяльності підприємства. Його основною метою є визначення взаємозв'язку між витратами, обсягом виробництва та прибутком підприємства. Такий аналіз дозволяє визначити точку беззбитковості та оцінити ефективність операційної діяльності. Важливим елементом є також визначення запасу фінансової міцності підприємства. Аналіз залежності прибутку від операційної активності дозволяє оцінити вплив зміни обсягів виробництва на фінансові результати. Крім того, структура витрат підприємства впливає на рівень операційного ризику та стабільність прибутковості.

Тема 7. Мінімізація витрат на виробничі запаси

Рациональне управління виробничими запасами є важливим фактором зниження витрат підприємства. Оптимізація запасів передбачає визначення економічно обґрунтованих обсягів закупівель та інтервалів поставки матеріалів. Ефективне управління запасами дозволяє зменшити витрати на їх зберігання та уникнути дефіциту ресурсів у виробництві. Для цього використовуються спеціальні методи планування та контролю запасів. Важливим аспектом є також оцінка руху виробничих запасів, яка здійснюється за різними методами (FIFO, середньозважена собівартість тощо). Обраний метод оцінки запасів може суттєво впливати на величину собівартості продукції та фінансові результати підприємства.

Тема 8. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат

Операційна система підприємства включає сукупність виробничих процесів, ресурсів та технологій, що забезпечують створення продукції. Оптимізація цієї системи за критерієм витрат спрямована на підвищення ефективності використання виробничих ресурсів. Сутність адаптації операційної системи полягає у пристосуванні виробничих процесів до змін зовнішнього середовища та потреб ринку. Однією з форм такої адаптації є модернізація або заміна виробничого обладнання. Механізм адаптації передбачає аналіз техніко-економічних показників та вибір найбільш ефективного варіанту використання устаткування. Обґрунтування форми забезпечення операційної системи устаткуванням дозволяє знизити витрати виробництва та підвищити конкурентоспроможність підприємства.

Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1.	Робота з офіційними джерелами (Держстат, НБУ, Мінекономіки) для збору та аналізу статистичних даних <i>(максимальна кількість – 10 балів)</i>
2.	Підготовка коротких повідомлень і аналітичних оглядів за окремими темами курсу <i>(максимальна кількість – 10 балів)</i>
3.	Робота з науковими статтями, монографіями та звітами міжнародних організацій (Світовий банк, МВФ, ОЕСР) <i>(максимальна кількість – 10 балів)</i>

Методи навчання та форми контролю у відповідності до програмних результатів навчання

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми і засоби оцінювання
РН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).	лекції, практичні заняття, аналіз економічних ситуацій (case-study), розв'язання практичних задач, робота з статистичними даними, самостійна робота студентів.	Поточний контроль на практичних заняттях, виконання аналітичних завдань, тестування, розв'язання практичних задач, модульний контроль. Підсумковий контроль: письмовий екзамен.

PH6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.	дискусії, підготовка презентацій, проблемні лекції, робота в малих групах, підготовка аналітичних повідомлень.	Усні виступи, презентації результатів досліджень, оцінювання участі в дискусіях, захист індивідуальних завдань. Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
PH7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.	лекції з елементами проблемного навчання, аналіз економічних моделей, практичні заняття, робота з науковою літературою.	Тестування, письмові відповіді на контрольні питання, виконання аналітичних завдань, модульний контроль. Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
PH8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.	практичні заняття з розв'язання задач, використання економіко-математичних моделей, робота з програмними засобами аналізу даних, самостійна робота.	Розв'язання розрахункових задач, тестування, модульні контрольні роботи, індивідуальні розрахункові завдання. Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
PH10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання (за видами діяльності), визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.	аналіз практичних ситуацій діяльності підприємств, робота з фінансовою та статистичною інформацією, виконання практичних розрахунків.	Розрахунково-аналітичні завдання, тестування, захист практичних робіт, модульний контроль. Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
PH11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.	лекції, аналіз нормативно-правових документів, робота з аналітичними матеріалами, обговорення економічних проблем.	Усне опитування, тестування, підготовка аналітичних оглядів, оцінювання участі в дискусіях. Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
PH12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.	практичні заняття, розв'язання ситуаційних задач, аналіз кейсів, самостійна робота.	Розв'язання практичних задач, тестування, модульні контрольні роботи, оцінювання самостійної роботи. Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
PH13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.	робота з офіційними статистичними джерелами, аналіз баз даних, підготовка аналітичних звітів.	Виконання індивідуальних аналітичних завдань, тестування, підготовка аналітичних оглядів. Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
PH17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.	аналіз комплексних економічних ситуацій, робота з кейсами, міждисциплінарні дискусії, самостійні дослідження.	Презентації аналітичних робіт, тестування, оцінювання індивідуальних досліджень. Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
PH19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань,	робота з електронними таблицями та аналітичними програмами, підготовка	Практичні завдання з використанням ІКТ, презентації, оцінювання аналітичних звітів.

підготовки та представлення аналітичних звітів.	презентацій, використання цифрових ресурсів.	Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
РН24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.	дискусії, аналіз етичних ситуацій у бізнесі, обговорення соціальної відповідальності підприємств.	Оцінювання участі у дискусіях, підготовка есе або аналітичних повідомлень, підсумкове тестування. Підсумковий контроль: письмовий екзамен.

Критерії оцінювання відповідно до форм і видів контролю

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачами вищої освіти у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького <https://v.gd/ADELEh>. Бально-накопичувальна система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожного освітнього компонента містить поточний, підсумковий контроль знань та самостійну роботу.

Бально-накопичувальна система здобувача вищої освіти з освітнього компонента

РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ		Разом	
Види навчальної діяльності здобувача вищої освіти, яка підлягає оцінюванню	Обговорення контрольних питань за темами дисципліни, спрямованих на закріплення теоретичних знань щодо сутності витрат, їх класифікації, методів управління витратами та формування собівартості продукції.	5	
	Виконання розрахункових завдань, пов'язаних із визначенням структури витрат, калькуляцією собівартості продукції, розрахунком точки безбитковості, маржинального доходу та інших показників ефективності діяльності підприємства.	5	
	Виконання тестових завдань, що дозволяють перевірити рівень засвоєння теоретичного матеріалу та розуміння основних понять і категорій управління витратами.	5	
	Розв'язування ситуаційних завдань і практичних кейсів, пов'язаних з аналізом витрат підприємства, прийняттям управлінських рішень щодо їх оптимізації та підвищення ефективності використання ресурсів.	5	
	Підготовка та представлення аналітичних повідомлень або презентацій, присвячених сучасним підходам до управління витратами підприємств, методам мінімізації витрат та підвищення прибутковості діяльності.	5	
	Аналіз практичних прикладів діяльності підприємств, розгляд реальних або умовних виробничих ситуацій та обґрунтування управлінських рішень щодо оптимізації витрат.	5	
	Разом	30	
	САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВИТИ		
	Робота з офіційними джерелами (Держстат, НБУ, Мінекономіки) для збору та аналізу статистичних даних	10	
	Підготовка коротких повідомлень і аналітичних оглядів за окремими темами курсу	10	
	Робота з науковими статтями, монографіями та звітами міжнародних організацій (Світовий банк, МВФ, ОЕСР)	10	
	Разом	30	
	Підсумковий контроль (залік, екзамен)	40	
Загальний бал ОК	100		

Шкала оцінювання: національна та ects

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Робота здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях з освітнього компонента оцінюється за видами навчальної діяльності. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні роботи здобувачів на навчальних заняттях складає 30 балів. Оцінювання видів навчальної діяльності здійснюється за шкалою «0», «1», «2», «3», «4», «5». Критерії оцінювання діяльності здобувачів вищої освіти за окремими видами навчальних робіт, наведені у таблиці нижче.

Оцінювання окремих видів робіт

Методи контролю результатів навчання	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Творчі завдання (реферат, есе, схеми, презентації)	5 балів: – 5 балів – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, – 4 бали – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 3 бали – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 1-2 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення, плагіат. 0 балів – відповідь відсутня
Практико-орієнтовані завдання (проекти, ситуаційні завдання тощо)	5 балів: – 5 балів – завдання виконано правильно і якісно, виявлено вміння студента застосовувати, творчо використовувати психологічні теоретичні знання на практиці, пов'язані з особливостями і засобами психологічної діяльності. Здобувач демонструє навички ефективної взаємодії, аргументує, переконує, приймає рішення, логічно формулює думку, відстоює власну позицію у процесі вирішення фахових завдань. – 4 бали – завдання виконані в основному правильно, але неповно. В ході виконання завдань допускалися помилки,

	<p>використані не всі необхідні методи аналізу та узагальнення матеріалу. Здобувач демонструє навички взаємодії, аналізує, аргументує, логічно формулює, демонструє приклади, роблячи вибір, намагається, але не завжди вміє відстояти власну позицію у процесі вирішення фахових завдань.</p> <p>– 3 бали – завдання виконані неповно та на низькому рівні. У ході виконання завдань допускалися помилки, використані не всі необхідні методи аналізу та узагальнення матеріалу.</p> <p>Здобувач демонструє навички взаємодії, обговорює, формулює, демонструє думку, роблячи вибір, не завжди вміє переконати, відстояти власну, віддають перевагу позиції інших у процесі вирішення фахових завдань.</p> <p>1-2 бали – завдання виконані неповно з помилками.</p> <p>Здобувач розглядає, розпізнає, описує в загальних рисах, але не визначає зв'язки між закономірностями, особливостями розвитку і функціонуванням психічних явищ в контексті професійних завдань.</p> <p>– 0 балів – відповідь відсутня</p>
--	---

Згідно з Положенням про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачами вищої освіти у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького самостійна робота є видом навчальної діяльності здобувача, яка підлягає оцінюванню. Викладачем за освітнім компонентом визначено 3 види самостійної роботи (згідно орієнтовного переліку видів діяльності здобувача, які дозволяють продемонструвати досягнення результатів навчання, наведених в Положенні). Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні самостійної роботи здобувачів складає 30 балів.

Підсумковим контролем на освітньому компоненті Управління витратами є письмовий екзамен (5 семестр), на його складання надається 40 балів. Екзаменаційні білети включають 2 теоретичних питання (по 15 балів за відповідь на 1 питання) та практичне завдання (максимум 10 балів за розв'язання) з усіх тем, які входять до програми освітнього компонента. Критерії оцінювання підсумкового контролю подано нижче:

Характеристика критеріїв оцінювання знань	Якісна шкала	За 40 бальною шкалою
Високий рівень Характеризується глибокими, міцними, узагальненими, системними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	відмінно	36-40
Високий рівень Характеризується глибокими і міцними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має частково дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	добре	33-35
Достатній рівень Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням,	добре	30-32

порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки.		
Середній рівень Знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.	задовільно	27-29
Початковий рівень Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення.	задовільно	24-26
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.	Не зараховано (з можливістю повторного складання екзамену)	21-23
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватись при виконанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень	Не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента)	1-20

Оцінювання результатів навчання в Університеті здійснюється відповідно до 100-бальної шкали:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента

Порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті (відповідно Положення про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького <http://surl.li/lgwzd>).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється

Положенням про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького <http://surl.li/lgwzd>, розміщеного на офіційному сайті Університету. З даним Положенням здобувачів знайомлять куратор ECTS, гарант освітньої програми, НПП, які викладають на ОП. Також інформація щодо перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті розміщується на офіційній сторінці кафедри, включаючи зразок заяви для визнання результатів такого навчання і рекомендованих онлайн-ресурсів для неформальної освіти. Викладачами освітньої програми здійснюється моніторинг сертифікаційних програм, курсів на онлайн-платформах та в офлайн-режимі з метою надання здобувачам вищої освіти актуальної інформації про підвищення рівня професійної підготовки та можливого перезарахування результатів, отриманих у неформальній освіті. Такі рекомендації надаються здобувачам на сторінці освітнього компонента Управління витратами на ЦОДТ.

Перелік рекомендованої літератури (основної і додаткової), електронних ресурсів, нормативних документів, публікацій з освітнього компонента викладачів освітньої програми, з якими можна ознайомитися в репозиторії <http://eprints.mdpu.org.ua> та у вільному доступі у мережі Інтернет

Основна

1. Артамонова Н.С., Акулюшина М.О. Управління витратами: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2023. 116 с.
2. Іванюта П.В., Лугівська О.П. Управління ресурсами та витратами: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2023. 320 с.
3. Марченко В. М. Управління витратами: курс лекцій. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського. 2025. 120 с. URL: <https://ela.kpi.ua/items/1f896107-6843-4626-94c7-fe654d7df90c>
4. Смірнова П. В. Управління витратами: методичні вказівки до самостійної роботи. Харків: Державний біотехнологічний університет. 2025. 36 с. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/items/900c5c76-258d-44fc-8e48-e089f14ceed1>
5. Ющишина Л.О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 103 с.

Додаткова

1. Sanakal, A. P.. Internet of Things (IoT) in cost accounting for manufacturing industries. *International Research Journal of Modernization in Engineering Technology and Science*. 2025. 7(2). DOI: <https://doi.org/10.56726/IRJMET567476>
2. Węcel, K., Stróżyńska, M., Szmydt, M. et al. The Impact of Crises on Maritime Traffic: A Case Study of the COVID-19 Pandemic and the War in Ukraine. *Netw Spat Econ*. 24. 2024. P. 199-230.
3. Андрушкевич Н.В., Фімяр С.В., Довгань В.В. Управління витратами інноваційного підприємства в рамках системи контролінгу. *Трансформаційна економіка*. 2025. № 1(10). С. 7-11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2025-10-1>
4. Бікулов, Д., Верітова, О., & Петрова, К. Системи управління витратами та контроль бізнес-процесів: історико-методологічні засади та вектори трансформацій в контексті індустрії 4.0. *Економіка та суспільство*. 2025. (78). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-113>
5. Браткевич А. О. Управління витратами підприємства в умовах сучасної економіки. 2025. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/19307>
6. Вакуленко, В., Мялковський, В., & Сяovej, Л. Організація системи інформаційного забезпечення управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. (57). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-45>
7. Ємельянов, О., Курило, О., & Петрушка, Т. Механізм, методи та способи управління витратами підприємств як інструменти підвищення ефективності їх господарської діяльності. *Економіка та суспільство*. 2022. (38). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-58>
8. Захарченко, В., Акулюшина, М., & Лінгур, Л. Моделювання процесів управління витратами підприємства в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2024. (64). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-2>

9. Каришин Н. Бюджетування в системі управління підприємствами харчової промисловості. *Галицький економічний вісник*. 2022. №1(34). с.108-114.
10. Карпенко В. С. Управління витратами підприємства: сучасні підходи до оптимізації витрат. 2024. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/18555>
11. Котельникова Ю., Чумак Г., Ворошилова О. Управління витратами в умовах цифрової економіки: сучасні моделі та інструменти оптимізації. *Економіка та суспільство*. 2025. № 73. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-44>
12. Котельникова, Ю., Чумак, Г., & Ворошилова, О. Управління витратами в умовах цифрової економіки: сучасні моделі та інструменти оптимізації. *Економіка та суспільство*. 2025. (73). DOI:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-44>
13. Курчицька І. А. Система управління витратами підприємства та напрями її вдосконалення. 2024. URL:<https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/18395>
14. Ліганенко, І., Дарушин, О., & Ніколаєв, О. Особливості ціноутворення на виробничих підприємствах в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2024. (61). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-96>
15. Луценко І. Управління ланцюгами поставок. Навчальний посібник. Київ. 2022. 175 с.
16. Назаренко, С., & Фейш, М. Підходи до формування системи управління витратами на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2023. (57). DOI:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-40>
17. Рудаченко, О., Коненко, В., Тараруєв, Ю. Аналіз впливу цифрових технологій на розвиток суб'єктів підприємництва. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. 334(5), 33–39. URL:<https://herald.khmn.edu.ua/index.php/herald/article/view/516>
18. Руденко А. О., Вороніна В. Л. Управління витратами: принципи та завдання. 2022. URL:<https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/14459>
19. Самодай, В., Донський, М., & Гладун, М. Оптимізація управління логістичними витратами в діяльності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. (55). DOI:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-34>
20. Солодка О. С. Удосконалення управління витратами на виробничому підприємстві. 2023. URL: <https://ir.nmu.org.ua/entities/publication/9b417e3e-a468-43c0-8c56-6a7fad24a10e>
21. Фімяр С.В., Присяженко В.М. Управління витратами як інструмент підвищення прибутку підприємства АПК. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2025. № 1 (98). С. 52-57 DOI:<https://doi.org/10.32782/2520-2200/2025-1-7>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Державний комітет статистики України URL:[http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
2. Законодавчі документи. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Ліга Бизнес Інформ. URL: www.liga.net
4. Міністерство фінансів України URL: [http:// www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua)
5. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку: URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standartbuhgalterskogo/>
6. Нормативні акти України. URL: www.nau.kiev.ua
7. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>